

DÓM SV. MARTINA - PÝCHA HLAVNÉHO MESTA

Dóm sv. Martina na Rudnayovom námestí je najväčší, najstarší a najvýstavnější bratislavský chrám. Gotická katedrála, postavená na mieste pôvodného románskeho kostola pripomína slávu Bratislavy, keď bola korunovačným mestom Uhorských kráľov. Korunovačným kostolom bol v rokoch 1563 až 1830.

Konkatedrála svätého Martina, predtým Dóm svätého Martina je najväčší a najnámejší kostol v Bratislave. Budovať sa začal v 13. stor., ale do dnešnej podoby sa dostal až o niekoľko storočí neskôr vplyvom vojny, zemetrasenia a iných pohrôm. Výsvätený bol v roku 1452. Prístavby sú z 15. až 18. storočia. V 19. storočí bol regotizovaný. Trojlodový gotický kostol je najvýznamnejšou sakrálnou stavbou mesta a bol postavený na mieste pôvodného románskeho kostola. V minulosti sa hneď vedľa konkatedrály nachádzala neogotická synagoga, ktorá bola zbúraná v 60. rokoch 20. storočia kvôli výstavbe Nového mosta.

Kostol má dĺžku 69,37 m, šírku 22,85 m a výšku 16,02 m. Veža dómu je vysoká 87 metrov a je najvyššou na Slovensku. Na jej vrchole je kópia svätostefanskej koruny, symbolizujúcej význam korunovačného chrámu.

V rokoch 1563 až 1830 tu

bolo korunovaných 11 uhorských kráľov a 8 kráľovien. Symbolicky obnovené veľkolepé trojdňové korunovačné slávnosti pripravuje samospráva bratislavského Starého Mesta vždy v septembri. Autenticitou korunováciou v Konkatedrále sv. Martina sa tak Bratislava vracia do obdobia, keď bola svedkom korunovácií a stala sa na takmer 250 rokov hlavným mestom Uhorska.

Dokonalosť a vznešenosť

Veľkolepý je vnútorný lomený portál so zachovaným tympanónom. Jeho vnútro vyplňa pozoruhodný reliéf Najsvätejšej

trojice. Kostol má štyri kaplnky, kaplnku kanonikov, gotickú kaplnku Zofie Bavorskej, kaplnku sv. Anny a barokovú kaplnku sv. Jána Almužníka. Portál južnej predsiene predstavuje najstaršiu renesančnú architektúru na území Slovenska. Tento bratislavský chrám vznikol na základe gotickej prestavby pôvodného Kostola Najsvätejšieho Spasiteľa. Prestavba trvala celé desaťročia. V rokoch 1563 až 1830 bol Dóm sv. Martina korunovačným kostolom, v ktorom sa odohralo celkom 19 slávnostných korunovačných ceremónií uhorských kráľov a kráľovien. Veľkým okamihom

v histórii chrámu bola oprava chrámového zvonu Wederin a opätovná inštalácia jeho piatich menších „súrodencov“, ktorých Bratislave v rámci Slávnosti zvonov 11. novembra 2000 darovali predstavitelia hlavných miest piatich susedných štátov.

Interiér je bohatý na diela rôznych svetových umelcov. Spomeňme napríklad súsosie sv. Martina na koni, odliate do olova. Toto veľadelo vytvoril roku 1734 Georg Rafael Donner. Je to vynikajúca ukážka barokového slohu. Socha zachytáva rímskeho vojaka Martina ako sa skláňa z koňa ku starému zbrojárskovi, aby ho prikryl polovicou svojho plášťa. V Dóme okrem tohto súsosia stoja za povšimnutie aj krásne farebné okná, osemhranné stĺpy, gotické a renesančné náhrobky.

Keď že Dóm bol postavený na mieste starého cintorína, tradícia pochovávaní sa tu zachovávala až do 19. storočia, akurát že sa preniesla pod zem. Z kaplnky sv. Anny vedú schody do hĺbky šesť metrov. Tu v tmavých katakombách odpočívajú významné cirkevné osobnosti, šľachtici a okrem iných aj autor prvého slovenského románu, Jozef Ignác Bajza.

Jeho a taktiež bustu Franza Liszta je možné vidieť vľavo pod schodišťom, čo bol hudobný skladateľ, ktorý tu dirigoval korunovačnú omšu. Od 11. novembra 2002 je Konkatedrála

sv. Martina národnou kultúrnou pamiatkou.

Archeologický výskum

V rokoch 2002 - 2003 prebiehal v interiéroch archeologický výskum. Výsledky priniesli neočakávané zistenia. Pôvodne sa hovorilo iba o jednej stavebnej fáze, ktorá predchádzala súčasnej podobe kostola. Namiesto jednej staršej fázy sú však doložené až tri. Doteraz sa mylne predpokladalo, že jeho predchodcom bol iba kostol sv. Salvátora (1204 a 1221). Najstaršia z troch pôvodných a novozistených stavebných fáz pochádza už z 11./12. stor. Islo o pôvodný kostol postavený z mohutných kamenných blokov.

Na jeho mieste postavili (12./13. stor.) románsky kostol sv. Salvátora. Tretia fáza kostola bola postavená po vojnach s českým kráľom Přemyslom Otakárom II pravdepodobne v poslednej tretine 13. stor., kedy bol aj premenovaný na kostol sv. Martina. Islo o kostol s podobnými stavebnými dispozíciami, aký má súčasný dóm sv. Martina. Posledná výrazná prestavba (samotná výstavba dnes stojaceho kostola) nastala okolo a po roku 1311, keď sa po úprave mestského opevnenia stal Dóm sv. Martina jeho súčasťou.

(buj)

Mlyn Klepáč na železnej studienke už onedlho rozkrúti koleso

Hrubá stavba Klepáča, ôsmeho mlyna na Vydrici, je hotová. Je to jediný zrekonštruovaný mlyn z deviatich a jeho prestavba zachováva historický vzhľad. Mlyn v minulosti čiastočne zbúrali a sčasti sa stavba sama rozpadla. V rámci reštitučného konania v 90. rokoch ho dostala pôvodná vlastníčka pani Ludmila Sedlárová (Rabanová). V súčasnosti sa o jeho opravu stará Združenie Klepáč. Jeho zakladajúcimi členmi sú Viliam Sedlár a Michael Dragašič, konateľ spoločnosti Euro Active Group, ktorá rekonštrukciu mlyna financuje. Táto spoločnosť na Železnej studienke plánuje aj prestavbu Rybárskej reštaurácie na

hotel a rekonštrukciu Deviateho mlyna, ktorý má prenajatý od Štátnych lesov. Podľa stanov Združenia Klepáč je cieľom, aby pozemok a nehnuteľnosť trvalo slúžili širšiemu okruhu detí a mládeže, ako základňa v prírode. V areáli plánujú obnoviť výletnú reštauráciu. Budú tu aj ihriská a stanová základňa. Vo vnútri mlyna majú byť klubovne.

“V priestoroch mlyna bude jedna veľká sála určená na viacúčelové využitie, na 1. poschodí bude byt pre správcu Klepáča. Ostatné priestory budú k dispozícii deťom a mládeži. Oslovili sme skautov aj ďalšie mládežnícke organizácie. Okrem

detí z Bratislavy, by mal byť mlyn k dispozícii aj návštevníkom z vidieka. Tým by mal poskytnúť prírodné zázemie pri návšteve mesta,” povedal Viliam Sedlár. Mlyn je zrekonštruovaný v pôvodných rozmeroch, súčasťou stavby sú aj miesta, kde zostalo zachované pôvodné murivo. Za dôležitý krok pri obnove je aj drevené koleso mlyna, ktoré je už nainštalované v zadnej časti objektu a o niekoľko týždňov ho vyskúšajú aj s tečúcou vodou.

Objekt - Deviaty mlyn v súčasnosti opravuje spoločnosť Euro Active Group. Podľa materiálu, ktorý o mlynoch na Vydrici vypracovala Viera Obuchová z Mestského ústavu ochrany pamiatok, bol posledným z mlynov na Vydrici. Je zachytený na mape z

roku 1734 a ako mlyn fungoval do roku 1868. „Na začiatku 20. storočia ho prestavali na letný penzión s reštauráciou a po druhej svetovej vojne adaptovali priestory na byty a kancelárie,” hovorí Obuchová. Dodáva, že veľká prestavba na začiatku 20. storočia úplne prekryla všetky staršie fázy a zlikvidovala aj mlynské zariadenia. Spoločnosť Euro Active Group plánuje na mieste bývalej rybárskej reštaurácie stavať hotel. Investor vlastní rozobranú stavbu a pozemok, na

ktorom sa nachádza, patrí mestu. Investor výstavbu na tomto území zdôvodňuje aj tým, že bude nadväzovať na stavbu bývalej reštaurácie Snežienka, tú však takmer celkom rozobrali. Z bývalej reštaurácie Snežienka má vzniknúť masívny hotel s kaviarňou. Správcom pozemkov je Nové Mesto. Snežienku získalo ako súčasť nehnuteľnosti patriacich k lanovke. Tú dala mestská časť zrekonštruovať pred necelými dvoma rokmi.

Text a Foto : Miroslav Košířer

